

INTERVIURI

Un dialog cu flautistul Ion Bogdan Ștefănescu

Andra Apostu

Ion Bogdan Ștefănescu, solist al Filarmonicii „George Enescu” și profesor universitar doctor habilitat la Universitatea Națională de

Muzică din București este un mare artist: iubește muzica, interpretează, improvizează, compune, scrie și recită poezie, reinventându-se cu fiecare nouă idee care îi apare cu ușurință. Este un interpret devotat muzicii românești și își dedică toată energia artistică parcurgerii unui repertoriu cât mai cuprinzător pentru flaut. Ion Bogdan Ștefănescu este ca un munte înalt cu mai multe căi de acces: în vârf poți ajunge fie pe calea muzicii, fie pe calea poeziei sau a teatrului, fiind

ademenit la numeroase popasuri prin conceptele și formatele inedite de concerte pe care le propune.

- **Andra Apostu:** Domnule Ștefănescu, ați avut șansa neprețuită de a crește într-o familie de artiști înconjurată de oameni valoroși ai scenei teatrale românești și nu numai. Studiul pianului a fost, așadar, un debut natural pentru dvs., însă prietenia cu instrumentul s-a mai zdruncinat când v-ați lovit de rigorile și de obstacolele sistemului de evaluare de atunci din învățământ; angoasa examenelor și studiul sub apăsarea verificărilor periodice v-au determinat să schimbați instrumentul, să optați pentru flaut. Iar de aici până la a fi laureat al concursului "Concertino" de la Praga pare a fi... doar un pas?

Ion Bogdan Ștefănescu: Drumul acesta, să recunoaștem, a fost destul de sinuos, cu multe obstacole de care eu am crezut că scap în clipa în care am renunțat la pian trecând la flaut, dar istoria s-a repetat întocmai, astfel că am avut parte de destule angoase și mai departe. Așa era sistemul de atunci, un sistem ale cărui reminiscențe încă se resimt. Când mă gândesc că și fata mea, Maria, a renunțat la studiul pianului tot din aceleași motive apăsătoare (ambitia profesorilor de a performa prin elevi, impunându-le un repertoriu mult prea sofisticat pentru vârsta lor sau atmosfera neprietenoasă a examenelor), realizez că nimic nu se schimbă odată cu trecerea timpului. Reflexele maturilor rămân întocmai, pentru că și ei, la rândul lor au trecut prin aceleași experiențe. Cu alte cuvinte, abuzatul devine abuzator. După părerea mea, toți copiii, mai ales la vârste fragede, ar trebuie să fie recompensați în urma unui concurs, pentru a le da aripi, pentru a li se forma încrederea de sine și pentru a le produce satisfacție. Arta trebuie să înfrumusețeze sufletul și viața celor care o practică. Trebuie să te apropii de instrument cu plăcere, în joacă, pentru a-i descoperi în mod fericit tainele. În sistemul nostru, de atunci și de acum, cu voie sau fără voie, s-a instalat o ștachetă competitivă care, în scurt timp, provoacă frustrări și chiar invidie în rândul elevilor, tare care nu au ce căuta în viața artiștilor. Cu timpul, începi să crezi că toată lumea are ceva cu tine, devii încruntat, posomorât, urâcios și invidios pe reușitele altora, iar această stare de nemulțumire continuă provoacă numeroase complexe cu care ajungi să-ți trăiești întreaga viață.

- **A.A.:** Ce piedici ați întâmpinat pe parcursul studiului flautului? Sau, ce „lovituri” ați primit?

I.B.Ș.: Prima lovitură a fost la treapta I, când directiva de partid a redus în mod devastator locurile de intrare la liceu. Deși aveam deja performanțe (premiu național) și o activitate concertistică care mă distingea în ochii decidenților de specialitate de restul colegilor mei, am fost la un pas să pic, fiindcă eram trei candidați pe două locuri: pe lângă mine, era fiul secretarei liceului și nepoata lui Dăscălescu. Notele mele din cadrul probelor de examen fuseseră trecute cu creionul, ca să poată fi modificate. Contestația mamei a dus la suplimentarea cu un loc și astfel am intrat și eu: "a cincea roată la căruță", dar am înfrânt sistemul pilelor. Asta a fost cel mai important. Comisia trimisă în inspecție a constatat fraudă, fiindcă rămăseseră urmele notelor în creion pe sub cele noi, trecute cu pixul. Odată intrat, în timpul liceului am câștigat două premii foarte importante: "Diploma de Merit" la concursul "Viotti", Vercelli, Italia și Premiul I la "Concertino" Praga. Bucuria acestor rezultate a fost drastic umbrită de faptul că, la finalul clasei a XII-a am aflat că va fi an închis la Conservator.

➤ **A.A.:** Cum adică „an închis”? E prima dată când aud așa ceva.

I.B.Ș.: Odată la trei ani se petrecea acest fenomen nefast. Așa erau directivele, dar era un fapt asumat. Conform regulii, în 1987 ar fi fost loc la flaut, la Conservatorul bucureștean. Concurența era acerbă, așa că investeam toate resursele umane în pregătire. Incomparabil mai dificil de intrat decât la Institutul de Teatru sau la Facultatea de Medicină, fiindcă practic aveam o singură șansă, nu patru sau mai știu eu câte locuri erau oferite la Medicină. Eram liniștit și chiar foarte sigur pe puterile mele, deoarece, în mintea mea, eram calificat datorită premiilor obținute și a activității concertistice susținute. Chiar în stagiunea Filarmonicii "George Enescu" din 1987 cântasem cu fantasticul nostru pianist, Dan Grigore, un recital întreg, împreună cu profesorul meu de atunci, Virgil Frîncu. Mi se părea o performanță chiar mai mare decât premiul de la Praga. Practic Dan Grigore mi-a dat aripi prin gestul său atât de generos. Îi rămân recunoscător pe viață. Dar, m-am lovit din nou de nepoata lui Dăscălescu. Din cauza ei, locul de la București a fost strămutat la Cluj, unde, în mod surprinzător, au fost două locuri. În astfel de momente, în care te consideri total nedreptățit, ești foarte aproape să renunți și să pornești pe alt drum. Totuși, am avut înțelepciunea și voința să aștept un an, pentru a-mi realiza visul de a

deveni muzician profesionist, statut pentru care învățasem și studiasem ca un nebun, travaliu care mi-a folosit enorm în anii universitari, mai ales pentru Diploma de Master din America, unde am ajuns tot printr-un șut în fund.

➤ **A.A.:** Altă lovitură?

I.B.Ș.: Așa am considerat-o atunci. Toți colegii mei suflători de la Conservator se angajaseră încă din timpul studenției, la Filarmonica "George Enescu" sau la Orchestra Națională Radio. În cele din urmă, am hotărât și eu să fac pasul și, în mod neașteptat, am fost refuzat de trei ori la concursurile organizate de Filarmonică. Am fost foarte trist, mai cu seamă că mi se spunea, invariabil, după prestațiile din concurs, că am stofă de solist, ceea ce nu se potrivește cu cântatul în orchestră. Între timp, ca să-mi demonstrez mie însumi că nu sunt chiar atât de fraier și că mă pot adapta imediat cerințelor unui ansamblu orchestral, am dat examen la Filarmonica din Ploiești, unde am obținut postul de prim-flautist, în 1992. Anul imediat următor am fost angajat ca preparator la Academia de Muzică din București (așa se numea pe atunci) și am câștigat și concursul pentru postul de prim-flautist al Orchestrei de Cameră Radio, deși concursul era aranjat pentru o colegă ceva mai mare ca mine, care era fiica unui instrumentist din orchestră. Norocul meu a fost cu maestrul Ludovic Bacs, care nu a putut accepta ideea să nu mă ia pe mine. Abia în 1994 a venit și partea norocoasă a vieții mele: am obținut o bursă fantastică pentru studiile de Master la Universitatea Urbana-Champaign, din statul Illinois (în 1994 un astfel de nivel de studiu era neomologat la noi), unde am studiat cu un mare flautist englez, Alexander Murray și unde l-am întâlnit pe idolul meu, Sir. James Galway, care m-a preluat în anii următori și, practic, mi-a schimbat viața flautistică. Performanțele mele ulterioare au ajuns la urechile celor care conduceau Filarmonica și, în 1997, am câștigat, prin concurs, poziția de artist-instrumentist, pentru ca, după multe audiții de grad (cu se proceda la acea vreme), să ajung, în sfârșit, prim-flautist și șef-partidă.

➤ **A.A.:** Așadar, odată cu studiile din America ați schimbat radical mediul, tipul de abordare și modul în care profesorul relaționează cu elevul/studentul. De ce v-ați întors după finalizarea studiilor de acolo? Aveați

convingerea că lucrurile se vor schimba în România foarte rapid?

I.B.Ș.: Da, din acest motiv m-am întors, dar lucrurile nici până astăzi nu s-au schimbat. Pe alocuri s-au îmbunătățit, dar de schimbare, propriu-zis, nu poate fi vorba. *Suntem cu toții prinși în lanț / Pe străzi obscure din Bizanț*, cum spune poetul. Mi se pare că ne aflăm chiar pe o pantă descendentă, în ciuda părerilor conform cărora avem cele mai bune performanțe economice din Europa. Suntem din ce în ce mai copleșiți, cătrăniți, asaltați numai de știri negative, de subiecte și atitudini oribile, de imaginea clădirilor abandonate complet sau de construcții de-a dreptul hidoase. Această bombardare informațională și deteriorare a mediului ambiant – Bucureștiul a devenit de nesuportat – creează degringoladă în privința gustului și judecăților de valoare. De aici atâtea figuri scâlâmbe, de o prostie crasă, promovate cu sânge. De aici impostura, lipsa de rușine, de smerenie și lăudăroșenia sfruntată. La orice oră din zi sau din noapte aflăm că suntem singurii din Europa cu o creștere economică substanțială. Și pe vremea lui Ceaușescu eram cei mai performanți. Chiar și în domeniul artei "forurile superioare" reușiseră să transforme concursul de la Stresa, Italia într-un fel de "Cântarea României". Bietul Iosif Sava, în dragostea lui nețărmurită pentru muzică, se mândrea cu faptul că tinerii noștri obțineau zeci de premii, nerealizând că membrii comisiilor erau profesori de-ai noștri, într-o proporție covârșitoare. Cred că prostia și prostul gust sunt astăzi foarte bine plătite, deși oameni de mare valoare și gesturi memorabile există tot timpul, dar, din bun simț, cei înzestrați, cu performanțe reale, nu ies în față. Bunul simț este apanajul omului educat. Am avut norocul de a fi înconjurat de oameni atât de valoroși încât, oricât de mult s-a urâțit orașul și societatea, eu am trăit continuu într-o frumusețe creată de intelectuali de primă mână, de artiști grozavi, de medici, de arhitecți, în general, de oameni virtuozși și virtuozii.

- **A.A.:** Practic, viața socială și artistică, în ciuda tranziției dure a anilor '90, devenea tot mai promițătoare pentru dumneavoastră.

I.B.Ș.: Au fost momente de cumpănă în continuare. Din două angajamente, aparent cele mai râvnite în lumea noastră muzicală – predam la Academia de Muzică și eram prim-flautist la Filarmonica "George Enescu" – câștigam echivalentul a 80 de dolari. Foarte greu de

trăit din așa ceva, mai cu seamă dacă aveai și copil nou născut. Profesorul meu, Alexander Murray, când a venit, invitat de mine, în juriul de la Jeunesses Musicales a constata dificultățile de trai și mi-a propus postul său de profesor de la Urbana-Champaign. A decis să iasă la pensie numai ca să îmi lase mie locul său. Fabulos! Zis și făcut, numai că întâmplarea a făcut ca noul decan al instituției să fie flautist, drept pentru care a ocupat și postul tocmai eliberat de profesorul meu. Inițial, șansele mele erau foarte mari, fiindcă eram cunoscut membrilor corpului profesoral (am predat în timpul studiilor de Master), dar funcția de conducere a primit. Așadar, se întâmplă și la case mai mari. Iată încă un motiv de mare dezamăgire pentru mine. Dar, am avut un moment și mai dur. Tot în acea perioadă, am trimis dosarul pentru Orchestra din Monte Carlo, unde director era maestrul Lawrence Foster. Am fost acceptat pentru faza finală a concursului, printre alți câțiva flautiști grozavi la acea vreme. Între timp, maestrul Foster a eliberat postul de director și a fost numit un dirijor german, renumit pentru viziunea lui foarte „directă” în ceea ce privește naționalitatea angajaților. Am studiat șase luni ca un nebun. A trebuit să și găsec un pianist pe măsură cu care să mă pregătesc în România, apoi un altul, pentru Franța. În clipa în care aveam totul aranjat, la un pas de a cumpăra biletul de avion, am primit o scrisoare semnată de directorul Orchestrei din Monte Carlo, prin care mă informa că, din motive care țin strict de angajare, mă sfătuiește să nu mă prezint la concurs, pentru că nu am nicio șansă din cauza naționalității. Într-adevăr, ar fi fost o procedură tare complicată să pot primi dreptul de a munci acolo. Trebuia, în primă fază, să locuiesc minimum șase luni la Marsilia, de unde puteam obține dreptul de angajare. Ori ei aveau nevoie de om chiar atunci. Am fost foarte descumpănit...

- **A.A.:** Era o perioadă în care orice ieșire din țară era pusă sub semnul întrebării și nu exista certitudine că poți pleca... Era nevoie de vize. Acordarea lor depindea de foarte multe aspecte.

I.B.Ș.: Îmi amintesc și când m-a invitat Sir James Galway să merg la cursurile sale din Elveția. Mă suna zilnic, nu înțelegea de ce nu obțin viza imediat, în baza invitației sale. Dar eu nu ajunsesem să intru în ambasadă, nici după trei nopți de stat la coadă. În cele din urmă, l-a sunat direct pe ambasador și viza mi-a fost acordată pe loc. Erau mari

diferențe între România și țările civilizate. Spre exemplu, la acea vreme noi nu aveam carduri bancare, minerii făceau legea pe străzile Bucureștiului, iar Sir Galway nu putea înțelege ce fel de societate este cea din care proveneam.

- **A.A.:** Deci nici experiențele acestea, chiar repetate, nu v-au descurajat.

I.B.Ș.: Nu, datorită mediului, după cum am spus. Sigur că intelectuali de rasă întâlnești mai lesne în occident sau în mediul academic american, dar eu îi prețuiam pe ai mei. Prin performanțele mele am fost apreciat de oameni foarte importanți, artiști fantastici. Am colaborat cu cei mai de seamă artiști români: muzicieni, actori, regizori, scriitori, artiști plastici ș.a.m.d.

- **A.A.:** Apropo de viața muzicală pe care ați început-o la 14 ani când ați debutat ca solist la Ateneul Român: când ați avut primul contact cu muzica contemporană?

I.B.Ș.: În 1983 Doina Rotaru mi-a dăruit prima ei lucrare pentru flaut, *Legenda funigeilor*. Din acel moment eu nu mi-am mai dorit să părăsesc acest univers pe care muzica contemporană ți-l dezvăluie. Este ceva de-a dreptul fascinant. De atunci datează relația mea cu Doina Rotaru. Absolut toate piesele ei pentru flaut mi-au trecut prin mână. Tot ce a compus însă a reprezentat pentru mine o nouă ștachetă pe care îmi doream să o depășesc. Imaginația ei este debordantă.

- **A.A.:** Și iată „hotarul” decisiv de la care dumneavoastră ați construit o relație minunată cu muzica contemporană.

I.B.Ș.: Încă de la vârsta aceea am început să particip la concerte cu muzica lui Octavian Nemescu, Nicolae Brânduș, Iancu Dumitrescu, avangardiști de seamă. Mai târziu am dobândit toate elementele tehnice să pot cânta muzică contemporană cu ușurință. Mai mult decât atât, am început să inventez anumite efecte, anumite timbralități care au interesat-o pe Doina, pe unele le-a preluat și le-a făcut celebre prin muzica pe care a creat-o. Toată viața noastră s-a dezvoltat într-un cerc magic, ca să fac trimitere la unul dintre concertele sale pentru flaut intitulat „Cercuri magice”, în funcție de nevoile noastre muzicale. Mai târziu am avut și alte întâlniri memorabile, cu Tiberiu Olah, Anatol Vieru,

Ștefan Niculescu și, în fine cu Carmen Petra Basacopol, Violeta Dinescu, Aurel Stroe și, mai nou, cu Adrian Iorgulescu, care mi-a dăruit câteva piese de mare forță. Toți acești mari creatori m-au influențat în mod categoric. Dar și colegii mei de generație, fantastici compozitori, Irinel Anghel și Dan Dediu au contribuit la desăvârșirea mea artistică. Cu Irinel am înființat, în 1990, Pro contemporania, iar cu Dan Dediu, formația Profil, în 2003. Am cântat enorm de multă muzică împreună. Tot ce au scris ei pentru flaut am interpretat. Avem CD-uri împreună. Cu muzica Violetei Dinescu am vreo 10 CD-uri realizate, în Germania. Am și unul cu muzica Doinei Rotaru, am și cu cea a lui Aurel Stroe. Am avut și am în continuare o dorință neostoită de a cânta tot ce se scrie pentru flaut, mai ales de către compozitorii români. I-am interpretat pe toți. Am un noroc ceresc.

- **A.A.:** Deci v-a atras acest limbaj și în timp aceste informații s-au transformat în dorința dvs. de a crea. În ultima perioadă ați scris destul de multe piese de sine stătătoare, dincolo de aranjamente sau muzică pentru scenă și film.

I.B.Ș.: Am, în clipa asta, 13 lucrări pe care nu le-am declarat încă la UCMR-ADA. Cam din 2020 s-au strâns. Anul acesta am scris și muzica pentru două filme regizate de Ioan Cărmăzan (*Viața unei singure femei* și *Oul dogmatic și mirabila sămânță*, un documentar despre fascinantul pictor Silviu Oravitzan). Nu mă consider însă compozitor, departe de mine acest gând. Cred că nu am tehnica, ori cultura necesară. Prin contactul nemijlocit, prin intuiția mea pot realiza niște gesturi care să frizeze această zonă. Foarte mulți interpreți îndrăznesc, pentru că ajung să-și cunoască foarte bine instrumentul.

- **A.A.:** Muzica contemporană are multe momente în care interpretul este pus la încercare, să zicem așa, pus în fața unui moment în care trebuie să improvizeze. Cum a fost cu lucrarea Violetei Dinescu pe care v-a înmânat-o și v-a zis „să nu deschizi plicul decât pe scenă; mă interesează impactul pe care îl va avea asupra ta și pe care îmi doresc să-l transmiți publicului”? S-a întâmplat la Festivalul „George Enescu” din 2003, nu-i așa?

I.B.Ș.: Perfect adevărat. Era un fel de pictogramă. Fascinantă partitură, într-adevăr. Am realizat, ulterior, un CD cu cinci variante ale aceleași piese, în care mi-am folosit fantezia nestingherit. Piesa are și un nume predestinat: *Circuit*.

- **A.A.:** Și dacă reveniți pe scenă cu vreuna dintre aceste lucrări, faceți aceleași “traduceri” muzicale sau le schimbați în funcție de context, de stare, de moment?

I.B.Ș.: Prefer, dacă tot le-am făcut, să rămână așa, dar pot imagina și altceva. Bunăoară, de curând, pentru festivalul de la Chișinău, am realizat cea de-a șasea variantă. Dar această pornire am avut-o de foarte multă vreme și am contribuit la foarte multe lucrări ale multor compozitori, cu acordul lor, bineînțeles. Într-un fel, este normal să se întâmple așa, fiindcă actul creației este în continuă prefacere. Deunăzi i-am cerut voie lui Ghenadie Ciobanu să aplic viziunea mea asupra unei piese foarte bine scrise, dar prea clasică pentru a fi prezentată într-un festival de avangardă.

- **A.A.:** Eu cred că v-ați format un limbaj adaptat mereu la compozitor(i), dar în permanență ancorat la acel trunchi creator unic, personalitatea dumneavoastră artistică.

I.B.Ș.: E grozav, dacă asta se percepe din afară.

- **A.A.:** Sunteți un actor al scenei muzicale și un actor trebuie să intre în toate rolurile, își pune amprenta pe fiecare dintre ele. Aveți foarte multe asemenea roluri: sunteți interpret pentru stiluri foarte diferite, aveți multe idei, scrieți poezie și multe altele... nu mai zic de rolurile pe care le adoptați odată cu propunerile artistice ale fiecărui compozitor pe care le abordați pe scenă.

I.B.Ș.: Eu cred că aceste fațete vin dintr-o acumulare culturală care este esențială pentru devenirea oricărui artist. Mai cred că până la 60 de ani poți acumula încă foarte mult. Dacă ești conștient de asta și nu te blazezi, nu devii prea mândru de ceea ce faci, ești pe calea bună. Observ la foarte mulți tineri credința că au realizat lucruri importante și nu mai au nimic de învățat – ajung repede la mulțumirea de sine arzând foarte multe etape în evoluția lor – și în baza acestei idei se instalează

autosuficiența. Acest lucru afectează negativ traiectoria lor artistică. Eu am îndoieli, nesiguranțe, nemulțumiri de sine, întrebări, ascult cu condescendență părerile altora, vreau să ofer și să ajut. Și am o curiozitate aproape bolnăvicioasă, încerc, experimentez continuu, vreau să cânt cât mai mult posibil, tot ce s-a scris pentru flaut. Țasta este dezideratul meu. În materie de repertoriu standard pentru flaut am realizat lucrul ăsta. Nu există lucrare să nu o fi cântat.

➤ **A.A.:** Și cum ați reușit să acoperiți integral acest repertoriu standard?

I.B.Ș.: Nu stau o clipă locului. Am avut diverse colaborări și proiecte, în paralel. Am cântat cu Ion Ivan Roncea timp de 20 de ani, cu chitaristul Costin Soare cânt de mai bine de 20 de ani; cu pianistul Horia Maxim am cântat 10 ani, cu Horia Mihail fac echipă de vreo 15 ani (cu el am inițiat turneul național Flautul de Aur, care, datorită declarațiilor publicului, a devenit Flautul Fermecat). Am înființat, împreună cu colegii de orchestră Cvintetul "George Enescu" și cvartetul Flautarchi, apoi ansamblul Barock Orchestra. Alături de doi flautiști excelenți – Takashi Saito (Japonia) și Flavio Puntin (Elveția) am constituit Trio Boema. În timpul pandemiei am făcut echipă cu Vlad Maistorovici și Diana Ionescu – Trio Affresco -, cu care am realizat integrala simfoniilor de Beethoven, aranjate de Hummel pentru formulă de cvartet. Sunt membru fondator al ansamblului "Silvestri". Stagiunea aceasta am de gând să omologhez, prin titulatură, și colaborarea mea, deja consistentă, cu Mircea Marian – violoncel și Clementina Ristea Ciucu – pian. Cred că se va numi Trio Con Brio. E haios. Toate aceste asocieri produc foarte multe concerte și înregistrări. Dar, în tot acest timp, am făcut echipă senzațională, timp de un sfert de veac, cu Sorin Petrescu și Doru Roman – Trio Contraste - cu care am cântat toate tipurile de muzică, de la cea contemporană, până la jazz și chiar folclor. Datorită lor am evoluat enorm. Ani la rândul am susținut aproximativ 40 de concerte pe an, majoritatea în străinătate, unde cântam majoritar muzică românească. Am realizat enorm de multe portrete de compozitor: Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Myriam Marbe, Anatol Vieru, Octavian Nemescu, Corneliu Dan Georgescu, Lucian Meșianu, Doina Rotaru, Violeta Dinescu, Remus Georgescu, Nicolae Brânduș, Dan Dediu...

➤ **A.A.:** Mereu fascinat de muzica românească!

I.B.Ș.: Consider școala românească de compoziție drept cea mai surprinzătoare și inovativă din lume. O școală cristalizată odată cu generația lui Enescu, din care fac parte Paul Constantinescu, Theodor Rogalski, Dinu Lipatti, Tudor Ciortea, Dimitrie Cuclin, Constantin Silvestri, Mihail Jora, compozitori excelenți. Iar de la Ștefan Niculescu încoace, împreună cu Aurel Stroe, Anatol Vieru, Tiberiu Olah și Myriam Marbe, s-a întâmplat un miracol cu școala românească. Absolut toți compozitorii noștri importanți sunt fantastici, până la generațiile actuale.

- **A.A.:** Ce face școala muzicală românească atât de specială într-un context internațional, și el foarte ofertant?

I.B.Ș.: Foarte interesantă mi se pare și școala asiatică, în special cea japoneză. Spre deosebire de culturile germane care au rămas cumva tributare anumitor direcții de muzică propuse în secolul al XX-lea. Am senzația că, atât japonezii, cât și românii, se hrănesc cu acea sursă inepuizabilă de frumusețe și puritate, care provine din cele mai adânci straturi ale unui folclor ancestral, cu un fond comun de informații și procedee, deși culturile noastre sunt atât de îndepărtate: elasticitatea timpului muzical, profunzimea melodică, fantezia timbrală provocată de timbrul și tehnicile de cântat ale instrumentelor populare, eterofonia, stilul parlando-rubato. Noi, interpreții, suntem obligați nu doar să le promovăm creația compozitorilor noștri, dar să o și iubim. Ca interpret, să nu cânti muzica timpului tău, e de neconceput. De mai bine de 40 de ani cânt neobosit muzică contemporană. Spre deosebire de alți flautiști, care s-au specializat în interpretarea muzicii moderne, eu am continuat să cânt, la un nivel cât mai înalt posibil, și muzică clasică. În alte cuvinte, cele două direcții se pot îngemăna, oferindu-ți satisfacții de neprețuit.

- **A.A.:** Pe lângă toată această carieră solistică, ați cântat și în orchestră și vă dedicați timp prețios studenților.

I.B.Ș.: De ceva vreme am obținut postul înalt, de solist, în cadrul Filarmonicii "George Enescu", dar mai cânt și în orchestră, cam 10 concerte pe an, adică unul pe lună. În ceea ce privește studenții, consider că exemplul personal este definitoriu în procesul pedagogic. De aceea am reușit, ca multora dintre ei, să le inoculez respectul și dragostea pentru muzica românească, în special. Am înființat ansamblul Flaut Power pentru ei, în 2016. De atunci, i-am purtat prin cele mai onorante instituții de profil și spectacole, cum n-ar fi avut vreodată

șansa să participe: la Ateneul Român, la Academia Română, Teatrul Național din București, la Opera din Iași, la Opera Națională din București, la Cercul Militar Național, Muzeul Enescu, Aula Uniunii Compozitorilor, Biblioteca Centrală Universitară. Am realizat o ediție a turneului meu național, cu câțiva dintre ei. Am realizat foarte multe prime audiții în SIMN și Meridian. În alte cuvinte, au cântat în aceste prestigioase festivaluri internaționale, în urma cărora s-au produs și CD-uri. Cel mai recent este (un)MASKEd, cu muzică compusă special pentru Flaut Power, produs de UCMR și Institutul Cultural Român. Ei bine, toată această activitate necesită o enormă cheltuială de energie și timp din partea mea. Însă, când le vezi bucuria din ochi, pasiunea cu care vor să cânte, capeteți puteri supranaturale, ca mentor. Doar să elaborezi programe și să alcătuiesti planul de repetiții pentru tot ce v-am enumerat până acum ca activitate pare de neconceput pentru cineva fără experiență, darămite să mai și asimilezi programele aferente, să găsești locurile potrivite pentru cântat și să te autopromovezi, cu declarații bine concepute, cu titluri bine ticluite, câteodată și cu scenarii scrise de mine.

- **A.A.:** Cum se aleg partenerii de scenă în așa fel încât să existe între ei acea energie care să țină, să reziste în timp, nealterată?

I.B.Ș.: Trebuie să îți iei alături oameni care te inspiră. Orice personalitate artistică se împlinește, devine matură, puternică, numai după șlefuirea produsă de o sumă de întâlniri. Încă de la 16 ani am urcat pe scenă alături de tatăl meu, actorul Eusebiu Ștefănescu. Apoi, am avut șansa unor spectacole alături Leopoldina Bălănuță. Am stat pe scenă cu Gheorghe Cozorici, Ion Caramitru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Radu Beligan, Rodica Mandache, Florian Pittiș. Mai recent am făcut cuplu cu Dorel Vișan și Alexandru Repan, mari actori ai acestei țări. Toți m-au marcat, de la actul artistic până la discuțiile de la restaurant de după spectacol. Am cunoscut și am lucrat cu regizori grozavi precum Dan Micu, Mihai Lungeanu, Gavriil Pinte, foarte mult cu Alexandru Tocilescu sau Ducu Darie, oameni care au făcut și continuă să facă istorie în teatrul românesc. La un moment dat, am colaborat (Trio Contraste), pentru un an și jumătate, cu un teatru din Danemarca (trei spectacole). De asemenea, am întâlnit scriitori și pictori grozavi, pentru că tatăl meu era foarte iubit și respectat în lumea artistică. Cu oameni de un asemenea

calibru trebuie tot timpul să fii pregătit, să le faci față atât din punct de vedere cultural, cât și interpretativ. În vremea liceului mergeam cu tatăl meu la Biserica Silvestru, ca să ascultăm prelegerile Părintelui Galeriu. Deseori, rămâneam la masa preoțească de după slujbă, cu Sorin Dumitrescu și cu mulți alți intelectuali, de la care învățam continuu. La vârsta aceea eu tăceam, dar absorbeam tot. Nimic financiar pe lumea asta nu m-ar fi putut convinge să renunț la comoara pe care eu am avut norocul să o moștenesc.

- **A.A.:** Înțeleg că vă plac provocările, dar totuși pare enorm ceea ce realizați.

I.B.Ș.: Într-adevăr, pare nefiresc, dar eu cred, că am un dar de la Dumnezeu: mă descurc extraordinar de bine cu citirea la prima vedere. În plus, îmi asum cu ușurință orice stil muzical. Intuiția mea funcționează foarte bine. Nu am nevoie să studiez un concert timp de trei luni, ca să urc pe scenă. Trei zile sunt arhisuficiente. De asemenea, rețin tot prin ceea ce trec sau ascult, experiențele, sonoritățile, tehnicile diverse. Pe lângă toată această carieră itinerantă, cu zeci de concerte anual prin toată lumea și muzică atât de diversă, am reușit să imprim, până în prezent, 58 de CD-uri (din concert sau imprimări speciale). În plus, ceea ce există cu mine în banca de date a Societății Română de Radio, înseamnă câteva sute de lucrări. E aproape de necrezut. Și, peste toate acestea, scriu. Am nevoie de acest tip de descătușare a prea-plinului artistic. Am deja 15 volume publicate: de specialitate, beletristică și, mai ales, poezie. Si, mărturisesc că îmi place foarte mult, conduc doctorate. Este un exercițiu al minții excelent și o răspundere pe care îmi place să mi-o asum.

- **A.A.:** Ce muzică din afara zonei „academice” vă place?

I.B.Ș.: Eram fascinat de jazz, aveam și acasă o colecție extraordinară de discuri. Pe interpreți îi recunoșteam deja după stilul de cântat. Apoi, am ascultat mult rock, poate și pentru că anturajul de la bloc asta priza. Mergeam la concerte cu Iris încă din timpul școlii și, mai târziu, am ajuns să cânt cu această formație de top. *Floare de Iris* a fost declarată cea mai bună piesă din istoria rock-ului românesc în aranjamentul cu flaut. Am cântat și cu Berti Barbera și Nicu Patoș, cu Mike Godoroja. În direcția jazzului, cu Johnny Răducanu, Teodora Enache și cu Mircea Tiberian; folclor, cu Grigore Leșe. Experiența

acumulată cu Trio Contraste mi-a format această disponibilitate de a îmbina stilurile cu lejeritate. De altfel, cel mai recent turneu național a prezentat spectacolul *Jazzparale*, rețeta perfectă pentru public, în care am trecut prin muzica clasică, jazz și folclor împreună cu Sorin Petrescu și Doru Roman.

➤ **A.A.:** Cum e publicul românesc?

I.B.Ș.: Avid de frumos. Noi încă avem un public bine educat. Mă refer la cel de care am eu parte. Crește considerabil și publicul pentru muzica contemporană, prin viziunea organizatorică a Dianei Rotaru în ceea ce privește Festivalul Meridian, prin festivalul Cluj Modern, condus de Adrian. Pop. Nu mai vorbesc de SIMN, condus de ani buni de Dan Dediu. Deja avem parte de un public numeros și avizat. Adevărul este că această muzică, după părerea mea, are efect foarte puternic dacă este cântată pe viu, bineînțeles, cu condiția ca interpreții să fie performanți. Dacă o ascuți acasă, e mai greu digerabilă.

➤ **A.A.:** Așadar, interpretul face diferența.

I.B.Ș.: Categorical. Interpretul însă trebuie să se educe în această direcție. Școala propune doar tipul clasic de educație muzicală, din păcate. De aceea, de când am ajuns profesor la UNMB și am putut să îmi impun părerea, am schimbat programa examenului de admitere, adăugând și o probă de muzică contemporană. Am dat o listă de 15 piese publicate, pentru ca elevii, împreună cu profesorii să aleagă lucrarea potrivită nivelului de execuție. În felul acesta, îi determini și pe profesorii în cauză să ia contact cu acest tip de muzică. E foarte trist când repertoriul acumulat în școală se limitează eminent la zona diatonică, nici măcar modală. Nișa muzicii contemporane este esențială pentru dezvoltare interpretativă. Tatăl meu, în spectacolul *Visători la steaua singurătății* a emis o teorie fascinantă la vremea aceea. Mulți au fost contrariați, dar eu am fost extaziat, pentru că așa gândeam eu în ceea ce privește muzica. A spus așa: „bineînțeles că Eminescu l-a influențat pe Nichita Stănescu, dar și reciproca este valabilă, pentru că după ce îl citești pe Nichita Stănescu, altfel îl percepi și îl înțelegi pe Mihai Eminescu”. La fel e și în domeniul meu: după ce cânti muzică contemporană, altfel cânti Bach, Mozart sau Beethoven. Ți se revelează în plenitudinea gândirii lor muzicale, atât de moderne, de fapt.

- **A.A.:** Mulți dintre tinerii muzicieni spun că muzica contemporană se poate cânta oricum și cu ușurință...

I.B.Ș.: Cea mai mare prostie. Asta o spune doar un analfabet muzical și, din păcate, sunt foarte mulți, chiar și prin orchestre. Prin cântatul lor „oricum” distrug muzica contemporană. Deprinderea esențială pe care o dobândești prin studiul aprofundat și aplicat al muzicii contemporane este atenția asupra detaliilor, reflex absolut necesar și în cazul muzicii clasice. În Germania am fost invitat, cu Trio Contraste, la o școală de muzică unde ni s-a cerut numai repertoriu contemporan. Sala lor de festivități era plină ochi dar de copii, de la clasa I până la a VIII-a. Au stat smirnă, erau fascinați. După ce am terminat concertul, am discutat cu profesorii lor despre acest fenomen unic. Ne-au mărturisit că promovează un nou tip de educație muzicală, în care copiii încep studiul muzicii cu muzică contemporană, fiind fermi convinși că aceasta este rețeta de succes, pentru că acest tip de muzică îți permite să te joci, să realizezi efecte, te provoacă, îți stimulează imaginația, îți oferă libertate de acțiune.

- **A.A.:** Ce îl îmbogățește sufletește pe artistul Ion Bogdan Ștefănescu?

I.B.Ș.: Fiecare etapă prin care trec, fiecare program de recital. Sir Galway îmi spunea că el nu ar putea să facă ce fac eu, adică să cânte programe atât de variate, la fiecare apariție. El călătorește cu un program ani de zile la rând și îl aduce la execuția perfectă. Eu nu pretind că interpretările mele sunt fără greșală, dar prefer să risc în favoarea ideii de a cuprinde cât mai mult.

- **A.A.:** Inventai și vă reinventai mereu. Aceste experiențe se pot repeta?

I.B.Ș.: În concepția directorilor de instituții muzicale, nu. Această gândire a fost și bună și rea pentru mine. Pe de o parte, cum vă spuneam, mi-a impus un ritm acerb de acțiune, imaginând continuu programe, pe de altă parte, de multe ori am suferit, fiindcă mi-ar fi plăcut ca anumite spectacole să fie văzute de mult mai multe lume. Spre exemplu *All that jazz*, cu Johnny Răducanu, Eusebiu Ștefănescu și Horia Maxim sau *Barock, ba clasic, Recital de bisuri, Clasic V.I.P, Românesc 100%, Flaut la puterea poeziei, Șansonete și șuete, Jazzparale* și foarte

multe altele. Am reușit performanța de a impune turneul meu național anual, prin care am reușit să prezint același program în foarte multe centre culturale ale țării, ba chiar și în străinătate, Europa, Asia și America. Și am mai reușit performanța de a impune titluri pentru aceste evenimente muzicale. Spun asta, pentru că, în 1995, când m-am întors din America, orice astfel de intenție era anulată din față. Secretarii muzicali nu puteau concepe un recital cameral care să aibă un anume titlu, nici vorbă de ideea de a vorbi cu publicul, de a prezenta ceea ce cântă. Totul trebuia menținut în tiparele obișnuite. Astăzi, observ cu plăcere că mulți colegi de breaslă încearcă acest tip de abordare. Unii reușesc foarte bine, alții mai au de lucru. În actualitate, se petrece fenomenul invers: toată lumea crede că poate realiza astfel de apariții, fără să realizeze că pentru a avea știința oratoriei sau flerul alegerii unui titlu atractiv îți trebuie mult exercițiu și cultură. Dar, fiecare pasăre pierde pe limba ei.

- **A.A.:** Totuși, sunt multe instituții culturale în România care și-au îmborsătit viziunea artistică...

I.B.Ș.: Da, de pildă stagiunile Filarmonicii "George Enescu" sunt într-o ascensiune extraordinară. Marin Cazacu se dovedește a fi un foarte bun lider. Se observă deja o viziune bine conturată.

- **A.A.:** Există un interes crescut al tinerilor pentru partea financiară. Le influențează acest lucru performanța?

I.B.Ș.: Este în natura umană tendința de a acumula, de a prospera rapid, drept pentru care, de cele mai multe ori, tinerii aleg zonele facile, reflex provocat de o educație superficială. Ba, mai mult, devin chiar fuduli cu realizările lor precare. Câteodată descoperă chiar apa caldă sau "binomul lui Newton", convinși fiind că sunt pionieri în domeniu. Conduc doctorate și observ tot felul de atitudini chiar sfruntate, în acest sens. De aici, doar un pas până la a crede că li se cuvine totul, că toată lumea le e datoare cu ceva, că trebuie ajutați ș.a.m.d. Tipic românesc. Preocuparea principală este cât câștigă, nu ce sunt în stare să ofere. Ori, condiția esențială în domeniul nostru de activitate, pentru o carieră solidă, care produce venituri consistente, este ca mai întâi să demonstrezi că ai ce oferi. Acest nivel este așezat pe o bază temeinic fundamentată, în timp îndelungat, prin studiu și acumulări majore repertoriale și culturale, care să poată impune,

desigur, o cotă cât mai ridicată a remunerației. De cele mai multe ori, tinerii din ziua de azi ard cu nonșalanță etapele necesare unei bune educații, din dorința unor câștiguri imediate, etape care nu mai pot fi recuperate. Faptul are consecințe grave pentru viața lor profesională și chiar socială. Din păcate însă nu numai ei suferă, ci și noi, iar publicul devine dezorientat. În concluzie, nimeni nu-ți este dator cu nimic, nici chiar părinții. Totul trebuie realizat prin propriile tale puteri, cu răbdare, cu persuasiune, cu dorința nestăvilită de a afla, experimenta și acumula cât mai mult, cu onestitate, cu prietenie și devotament față de cei cu care te asociezi și, neapărat, cu smerenie față de partitură, față de profesorii care te învață și de publicul care te ovaționează.

- **A.A.:** Vă mulțumesc, domnule Ștefănescu, și vă doresc mult succes în toate proiectele dumneavoastră!

SUMMARY

Andra Apostu

A dialogue with flutist Ion Bogdan Ștefănescu

Ion Bogdan Ștefănescu, soloist of the "George Enescu" Philharmonic Orchestra and habilitated PhD professor at the National University of Music in Bucharest is a great artist: he loves music, performs, improvises, composes, writes and recites poetry, reinventing himself with each new idea that easily comes to him. He is a performer devoted to Romanian music and dedicates all his artistic energy to the development of a large repertoire for flute. Ion Bogdan Ștefănescu is like a high mountain with several access ways: at the top you can reach it either through music, poetry or theater, being lured to numerous stops by the concepts and formats of concerts that he proposes.